

1. Shrnutí

Sídelní struktura

- rozlohou 7 188 km² a počtem obyvatel 1,2 mil. je Jihomoravský kraj 4. největší v ČR, hustota osídlení 166,6 obyvatel na km² je mezi kraji 3. nejvyšší
- 673 obcí v kraji je zařazeno do 21 správních obvodů obcí s rozšířenou působností a do 7 okresů
- obce mají celkem 907 částí obce a 1 668 základních sídelních jednotek
- 50 obcí má statut města, ve městech žije 62,4 % obyvatel kraje (6. nejnižší hodnota mezi kraji)
- v průměrné obci v kraji žije 1 780 obyvatel
- nejmenší obcí podle počtu je obec Závist, největší je Brno; v kraji je 113 obcí, v nichž žije méně než 200 obyvatel
- většina obyvatel má v kraji obvyklý i trvalý pobyt; je zde však i 37,8 tis. osob s pobytem jen obvyklým a 21,0 tis. osob, které zde měly pouze trvalý pobyt

Obyvatelstvo

- průměrný věk obyvatel kraje dosáhl 42,4 roku, nejvyšší průměrný věk měli obyvatelé v SO ORP Veselí nad Moravou; naopak na Pohořelicku, Židlochovicku, Šlapanicku a Slavkovsku byl průměrný věk obyvatel pod hranicí 40 let
- 16,2 % obyvatel kraje bylo ve věku do 14 let (4. nejvyšší podíl mezi kraji) a 20,1 % obyvatel bylo ve věku 65 a více let (3. nejnižší podíl mezi kraji); index stáří (na 100 osob ve věku do 14 let v kraji připadlo 124,4 osob starších 65 let) byl 3. nejnižší mezi kraji; nejpříznivější hodnoty indexu stáří byly v obvodech v okolí krajského města
- více než 46 % obyvatel kraje ve věku 15 a více let žilo v manželství a téměř 32 % obyvatel tvořili svobodní
- na 1 000 žen připadlo 1 551 živě narozených dětí, plodnost žen byla pod úrovní průměru ČR; na současnou generaci žen-matek připadá nižší počet narozených dětí, se zvyšující se věkovou skupinou matek se zvyšuje i průměrný počet narozených dětí; počet dětí ale klesá se vzrůstajícím stupněm vzdělání
- v kraji žilo 46,5 tis. cizinců a tvořili 3,9 % obyvatel; většina pocházela z Ukrajiny, Slovenska a Vietnamu
- 73,4 % obyvatel kraje se přihlásilo k české národnosti a 31,3 % k národnosti moravské, 28,3 % obyvatel se však k otázce nevyjádřilo
- více než polovina obyvatel kraje se narodila v obci svého obvyklého pobytu, podíl „rodáků“ byl mezi kraji 5. nejvyšší; nejnižší podíl rodáků je v okrese Brno-venkov, nejvyšší v okrese Hodonín
- k otázce náboženské víry se v kraji nevyjádřilo 28,1 % obyvatel; 365,1 tis. obyvatel, tedy 42,4 % těch, kteří na otázku odpověděli, je věřící, tento podíl byl 3. nejvyšší mezi kraji; nejvyšší podíl věřících byl v obvodu Veselí nad Moravou, na Kyjovsku a Boskovicku, naopak nejnižší na Ivančicku a Mikulovsku
- 31,9 % obyvatel ve věku 15 a více let mělo maturitu (včetně vyššího a nástavbového studia) a 20,7 % mělo vysokoškolské vzdělání (2. nejvyšší podíl mezi kraji); vyšší podíl vysokoškoláků i osob s vyšším vzděláním je v Brně a jeho okolí; v mladé generaci mezi vysokoškoláky převažují ženy

Ekonomická aktivita obyvatelstva

- mezi obyvateli kraje tvořilo pracovní sílu 634,7 tis. osob (604,0 tis. zaměstnaných a 30,7 tis. osob nezaměstnaných), mimo pracovní sílu bylo evidováno 551,8 tis. osob se zjištěnou ekonomickou aktivitou a u 11,2 tis. osob nebyla ekonomická aktivita zjištěna; mezi ekonomicky aktivní patří 53,5 % obyvatel kraje, podíl je mezi kraji 4. nejvyšší
- téměř polovinu počtu osob mimo pracovní sílu tvořili nepracující důchodci
- stupeň ekonomické aktivity je ovlivněn věkovou strukturou obyvatel, nižší podíl ekonomicky aktivních byl proto v menších obcích (Boskovicko, Veselí nad Moravou), naopak nejvyšší na Šlapanicku, Kuřimsku a v Brně

- většinu zaměstnaných zastupují zaměstnanci, podnikatelé a pomáhající rodinní příslušníci, mezi zaměstnané ale patří i pracující důchodci (11,0 % zaměstnaných) a ženy na mateřské dovolené (0,8 % zaměstnaných); nejvyšší podíl pracujících důchodců ze zaměstnaných byl v Hodoníně, nejnižší v obvodu Bučovic
- 54,5 % mužů ve věku 15 a více let bylo ekonomicky aktivních, stejný ukazatel u žen činil pouze 45,5 %
- z hlediska vzdělání je mezi ekonomicky aktivními muži nejvíce vyučených (35,6 %), u žen je nejvíce osob se středním vzděláním s maturitou (34,8 %); více než čtvrtina ekonomicky aktivního obyvatelstva měla vysokoškolské vzdělání (26,1 % mužů a 29,0 % ekonomicky aktivních žen)
- čtvrtina zaměstnaných pracovala v průmyslových odvětvích, v oblasti velkoobchodu a maloobchodu působilo 11,2 %, zdravotní a sociální péče 7,9 % a ve stavebnictví působilo 7,9 % zaměstnaných. V oblasti vzdělávání pracovalo 7,4 % zaměstnaných, což byl mezi kraji (spolu s Olomouckým krajem) podíl nejvyšší
- z hlediska postavení v zaměstnání bylo 84,3 % zaměstnaných v postavení zaměstnanců; podnikatelé (pracující na vlastní účet a zaměstnavatelé) tvořili 15,7 % zaměstnaných (6. nejvyšší podíl mezi kraji); nejvyšší podíl podnikatelů byl zjištěn na Mikulovsku a Kyjovsku

Vyjíždka a dojíždka do zaměstnání a školy

- v kraji vyjíždělo z obce do zaměstnání a do školy celkem 303,3 tis. osob se zjištěným místem pracoviště či školy, z tohoto počtu 135,0 tis. osob vyjíždělo do jiných obcí okresů, do jiných okresů kraje vyjíždělo 133,3 tis. osob, 24,8 tis. osob vyjíždělo do jiných krajů a 10,3 tis. osob mimo ČR
- 106,2 tis. osob pracovalo nebo studovalo na adrese obvyklého pobytu a 285,4 tis. osob uvedlo jako místo výkonu práce popř. školy jinou adresu v obci svého obvyklého pobytu
- téměř 72 % vyjíždějících za prací a více než 70 % vyjíždějících do škol z obce vyjíždělo denně
- 56,8 % vyjíždějících za prací využívá k dopravě osobní automobil, tento podíl je mezi kraji 2. nejnižší; automobil jako dopravní prostředek při cestě do práce využívalo přes 65 % mužů, ale pouze necelá polovina z vyjíždějících žen
- ženy při cestě do práce častěji než muži využívaly MHD, autobus nebo vlak a také více chodily pěšky
- téměř 28 % žáků a studentů při cestě do školy nevyužívalo žádný dopravní prostředek (chodilo pouze pěšky); tento podíl byl mezi kraji 5. nejvyšší
- největším centrem dojíždky bylo Brno – kladné saldo dojíždky za prací činilo 71,2 tis. osob a dojíždky do škol dosáhlo 30,6 tis. osob; jen díky vysoké dojíždce do Brna dosáhl kladné úhrnné bilance i kraj jako celek – celkové saldo dojíždky v kraji tvořilo 6,7 tis. osob

Domácnosti

- v kraji bylo 529,9 tis. hospodařících domácností, v domácnosti bylo v průměru 2,23 členů, což byl 3. nejvyšší počet mezi kraji
- hospodařící domácnosti v kraji tvoří 256,7 tis. domácností s 1 úplnou rodinou, 56,4 tis. domácností s 1 neúplnou rodinou, 10,3 tis. domácností tvořených 2 a více rodinami, 195,4 tis. domácností jednotlivců a 11,2 tis. vícečlenných nerodinných domácností
- úplné rodiny (se závislými dětmi i bez dětí) tvoří 48,4 % ze všech hospodařících domácností; v 19 správních obvodech ORP v kraji podíl úplných rodin přesahoval hranici 50 %, krajský průměr tak ovlivnilo Brno, kde podíl úplných rodin činil pouze 40,7 %
- 54,6 % hospodařících domácností tvořených jednou rodinou je bez závislých dětí; u faktických manželství je u více než 40 % párů žena ve věku do 34 let a u téměř u 30 % párů žena ve věku 45 a více let, u manželských párů je poměr opačný – u téměř 70 % párů je žena ve věku 45 a více let a ve věku do 34 let je žena pouze u 11,5 % manželských párů
- z domácností tvořených 1 rodinou bylo 201,5 tis. manželských párů a 54,3 tis. faktických manželství
- domácnosti jednotlivců tvoří 36,9 % hospodařících domácností; ve všech správních obvodech ORP je tento podíl pod hranicí 35,0 %, ovšem v Brně domácnosti jednotlivců tvořily 44,7 % hospodařících domácností

Domy a byty

- domovní fond v kraji tvořilo 241,4 tis. obydlených a 35,2 tis. neobydlených domů; mezi neobydlenými domy jsou většinou domy rodinné, v menších obcích slouží především k rekreaci
- 89,9 % obydlených domů tvoří domy rodinné, tento podíl byl mezi kraji 5. nejvyšší; zatímco ve všech správních obvodech ORP v kraji přesahoval podíl rodinných domů z obydlených domů celkem hranici 90 %, v Brně to bylo pouze 70,4 %
- 60 % obydlených domů bylo postaveno po roce 1970, čtvrtina byla postavena či rekonstruována v posledních 20 letech; průměrné stáří obydleného domu s byty dosáhlo 49,7 roku, což byla 5. nejnižší hodnota mezi kraji
- v posledních 2 desetiletích bylo postaveno či rekonstruováno 23,3 tis. rodinných domů (11,1 % z celkového počtu obydlených rodinných domů) a 1,3 tis. bytových domů (6,3 %)
- technická vybavenost domů je srovnatelná bez ohledu na velikostní skupinu obce, výjimkou je přípoj na kanalizační síť - podíl vybavenosti je nižší v menších obcích
- bytový fond v kraji tvořilo 490,0 tis. obydlených a 82,5 tis. neobydlených bytů; 244,5 tis. obydlených bytů je v rodinných domech (podíl 49,9 % je 7. nejnižší v kraji)
- u rodinných domů 84,2 % bytů tvořily byty ve vlastním domě; v bytech v bytových domech převládalo osobní vlastnictví (51,5 %) a byty nájemní a pronajaté (37,7 %)
- vybavenost obydlených bytů plynem (82,8 %)
- průměrný obydlený byt v kraji má 92,2 m² obytné plochy, jsou v něm 4,0 obytné místnosti s plochou 4 m² a vyšší, v bytě žije 2,35 osob; na 1 osobu připadá 38,5 m² obytné plochy a na 1 obytnou místnost připadá 0,60 bydlících osob

Dlouhodobý vývoj

- od předcházejícího sčítání se počet obyvatel zvýšil o 34,1 tis., tj. o 2,9 %, počet mužů se zvýšil o 21,7 tis. (o 3,8 %), počet žen vzrostl o 12,5 tis. (o 2,1 %)
- roste vzdělanost obyvatel, lze doložit růstem podílu osob s maturitou (z 16,9 % v roce 1980 na 31,9 % v roce 2021) i zvýšením podílu vysokoškoláků (z 5,8 % v roce 1980 na 20,7 % v roce 2021)
- pracovní síla byla od sčítání 1980 nejvyšší, dosáhla téměř 635 tisíc osob, od sčítání v roce 2011 se zvýšil počet mužů zahrnutých do pracovní síly o necelých 36 tisíc, žen pak o 27 tisíc
- od roku 1980 se počet hospodařících domácností zvýšil o 117,9 tis. (na 529,9 tis.), zvýšení celkového počtu domácností je možno přičíst nárůstu počtu domácností jednotlivců, jenž se zvýšil za toto období o 102,0 tis.
- počet domů se v uplynulých 40 letech podle výsledků sčítání v jednotlivých dekadách pravidelně zvyšoval, do sčítání v roce 2001 vždy přibližně o 10 tisíc, mezi roky 2011 a 2021 byl přírůstek téměř dvojnásobný a mezi sčítáním 2021 a 2011 počet domů vzrostl o 17,0 tis. na 276,6 tis. domů
- stále klesá podíl domů ve vlastnictví obce či státu (z 8,0 % v roce 1980 na 1,4 % v roce 2021) a bytových družstvech (z 2,3 % v roce 1980 na 0,3 % v roce 2021)
- za 40 let se počet bytů zvýšil o 175,6 tis. (o 116,0 tis. počet obydlených a o 59,7 tis. počet neobydlených)
- privatizace domovního a bytového fondu se projevila v průběhu 30 let u právního důvodu užívání bytu v poklesu podílu bytů v družstevním vlastnictví (z 15,9 % na 1,1 %) a nárůstu podílu bytů v osobním vlastnictví (ze 7,8 % na 23,7 %)
- za uběhlých 40 let se výrazně snížil podíl obydlených bytů vytápěných lokálními topidly (kamny) z hodnoty 40,1 % při sčítání v roce 1980 na 7,8 % při sčítání v roce 2021
- počet osob v bytě se snížil z průměru 3,04 při sčítání v roce 1980 na 2,35 osob na jeden obydlený byt